

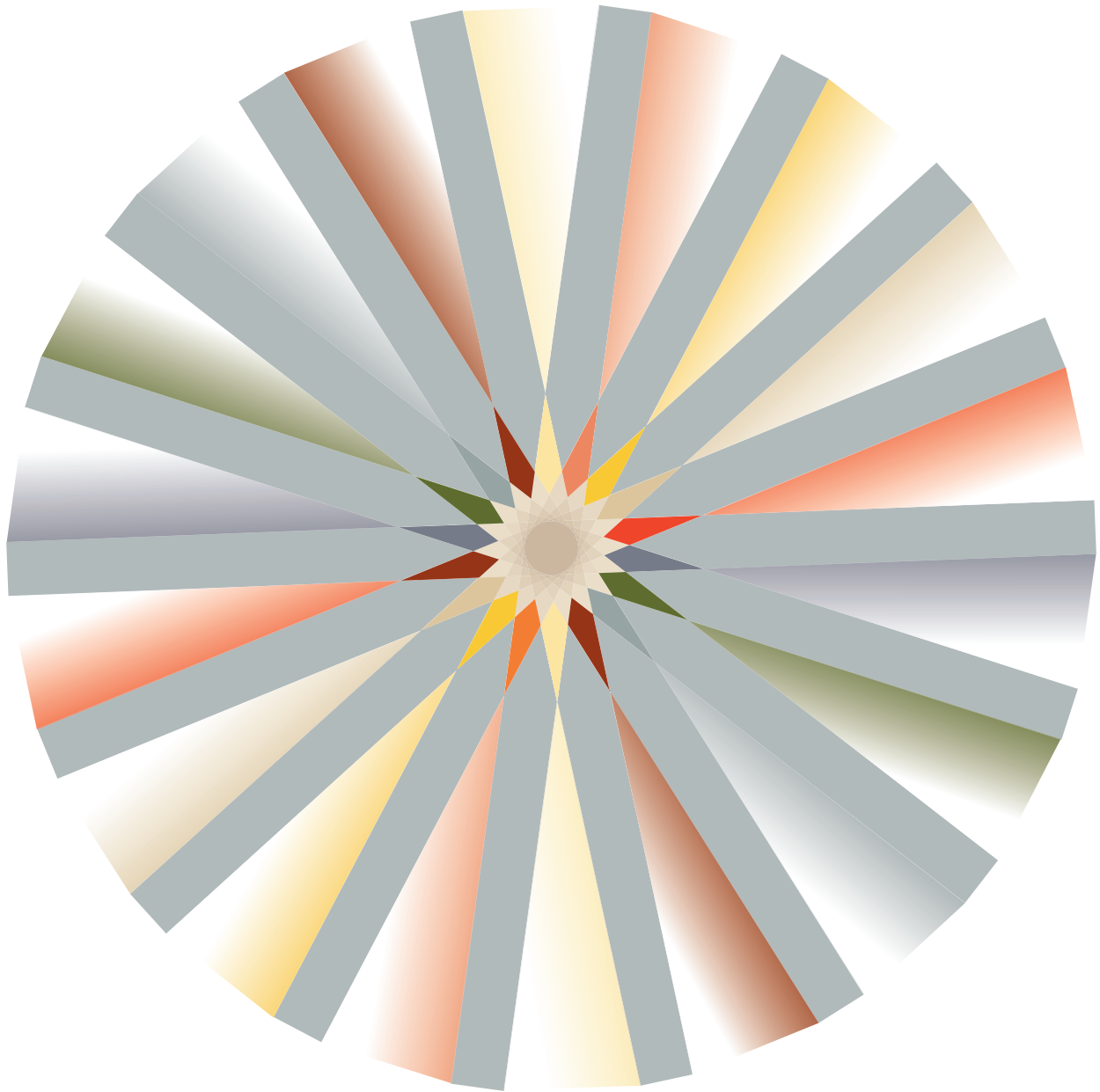
Euroopa Liit
Euroopa Sotsiaalfond

Eesti
tuleviku heaks

NOORSOOTÖÖ IDEED RAKENDATUNA

teoorias

Koostanud dr John Bamber, dr Sam O'Brien-Olinger ja Martina O'Brien organisatsioonist
Centre for Effective Services Iiri riikliku noorsootöö kvaliteedistandardi toetuseks

CENTRE FOR EFFECTIVE SERVICES

Centre for Effective Services ühendab omavahel uuringud, strateegia ja praktika, et parandada kõigi Iirimaa saare kogukondade, laste ja noorte tulemusi.

Me töötame selle nimel, et mõjutada strateegia ja süsteemi muutmist, toetame uuenduslikku teenusekorraldust ja selle rakendamist ning arendame riigiasutuste, organisatsioonide, teadlaste ja praktikute teadmisi, oskusi ning võimekust.

Osana uue põlvkonna vahendusorganisatsioonidest on CES mittetulundusühing, kes aitab kogukondade, laste ja noorte elu edendada.

Ettevõtte registrinumber 451580

Heategevusorganisatsioonide registrinumber Iirimaal 19438.

© Centre for Effective Services, 2014

NOORSOOTÖÖ IDEED RAKENDATUNA

teoorias

Autoritest

Teose „Noorsootöö ideed rakendatuna“ on koostanud **dr John Bamber** (Centre for Effective Services) koostöös **dr Sam O'Brien-Olinger** ja **Martina O'Brieniga** (praktikandid, Centre for Effective Services).

Oma osalusega töörühmas, mida juhtis Dublini noorsootöö nõukogu, aitasid selle teoreetilis-praktilise allika loomisele ja arengule oluliselt kaasa järgmised isikud:

Mary Robb, kvaliteedistandardite koolituste ja ressursside töörühm
Caroline Jones, Dublini noorsootöö nõukogu
Mathew Seebach, Youth Work Ireland
Amy Power, sõltumatu konsultant (varem laste ja noorte osakond)

Esialgsele kavandile andsid kirjalikku tagasisidet:

Graham Griffiths, programmijuht, noorte ja kogukonna arendamine, Bradfordi Kolledž
Sam McCready, vanemlektor, sotsioloogia ja rakendussotsiaalteaduste instituut, Ulsteri Ülikool
Professor Dale Blyth, avatud ülikooli õppejõud, sotsiaaltöö instituut, hariduse ja inimarengu kolledž, Minnesota Ülikool
Dr Sue Redmond, juhataja, hea tava üksus, Foroige
Siobhan Brennan, vanemprojektitöötaja, riiklik noorte tervise programm, Iirimaa riiklik noortenõukogu
Dr Roger Harrison, Suurbritannia Avatud Ülikool

Suulist tagasisidet andsid:

Sue Wayman ja **Jo Trelfa**, laste, noorte ja kogukonna valdkonna vanemlektorid, St. Marki ja St. Johni Ülikooli Kolledž, Plymouth
Professor John Davis, väikelaste kaasava õppe professor, hariduse, kogukonna ja ühiskonna instituut, Edinburghi Ülikool

Täname neid kõiki.

Sisukord

Eessõna	5
Selle teoreetilis-praktilise allika taust	7
Milleks see on mõeldud?	9
Miks see loodi?	10
Kellele see on mõeldud?	10
Mida „teooria” tähendab?	11
Kuidas see töötab?	12
Milline on parim viis selle kasutamiseks?	12
Ideed rakendatuna: põhialused	14
Konkureerivad lähenemised noorsootöö teooriale	14
Noorsootöö kui jõustamine	15
Sotsiaalselt kasulik teooria	16
Teoretiseerimine	18
Tõenduspõhine lähenemine	19
Refleksiivne praktika	20
Kriitiliselt refleksiivne praktika	22
Teoreetiline alus	25
Illustreerivad allikad	25
Teooria ja praktika jätkuv arendamine	27
Järeldused	30
Viited	32
Tabelid ja joonised	
Joonis 1. SELLE TEOREETILIS-PRAKTILISE ALLIKA PÕHIKOMPONENDID	12
Joonis 2. NOORSOOTÖÖ JA ÕPPIMISE TSÜKLI TÕENDITE ALLIKAD	21
Joonis 3. KRIITILISELT REFLEKSIIFNE PRAKTIKA	22
Tabel 1. NOORSOOTÖÖ EESMÄRK JA PRAKTIKA	14
Tabel 2. NOORTE JÕUSTAMINE NOORSOOTÖÖS KUI MUUTUSTE TEOORIA	17
Tabel 3. VÕIMALIKUD NOORSOOTÖÖ TEOREETILISED ALLIKAD	26

Eessõna

2012. aastal korraldati liri riikliku noorsootöö kvaliteedistandardi raamistiku (NQSF) raames rändkampaaniaid. Nende ürituste eesmärk oli ühendada noorsootöö teooria ja praktika nii, nagu seda kogevad sellel alal töötavad inimesed. Igale üritusel arutasid noorsootöötajad eri probleemide ja raskuste üle, mida nad olid kogunud, ning üsna pea sai selgeks, et nad olid leidnud lüngad, mida tuli täita.

Nii lõi Centre for Effective Services koostöös kohalike ja rahvusvaheliste kolleegidega ning Dublini noorsootöö nõukogu juhitud töörühma väärtusliku panuse abil teose „**Noorsootöö ideed rakendatuna**”. See vastab vahetult noorsootöötajate vajadustele, millele nad 2012. aastal rändkampaaniate ajal tähelepanu juhtisid. Allika otstarve on aidata noorsootöötajatel tööd planeerida, seda plaani ellu viia ja lõpuks tulemusi hinnata.

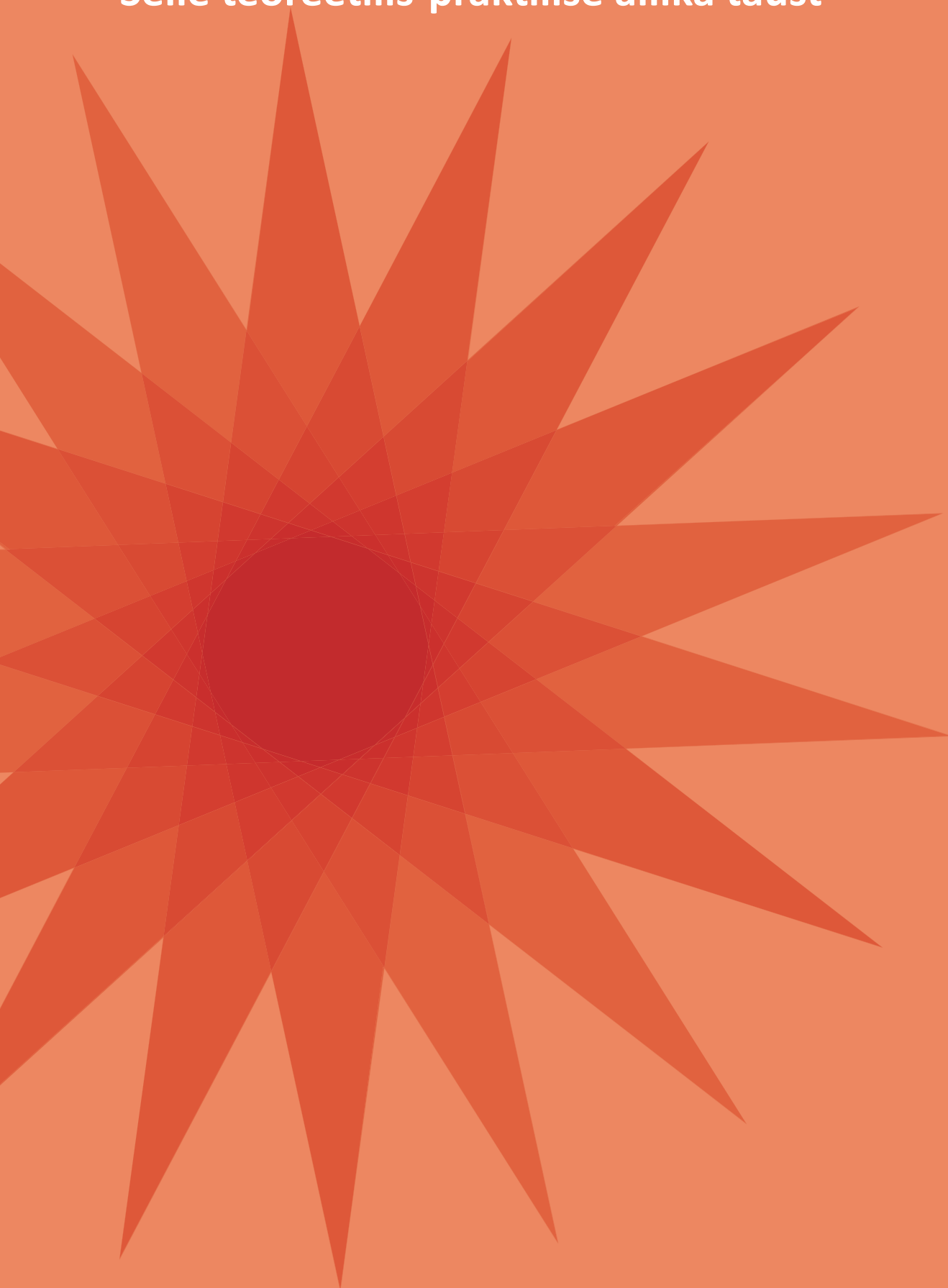
Esimeses osas pealkirjaga „**Teorias**” käsitletakse järgmist: selle teose päritolu; kellele see teos on mõeldud; kuidas seda võiks kõige edukamalt kasutada; selle arendamise viisid. Teises osas pealkirjaga „**Praktikas**” käsitletakse tegevusi ning esitletakse mudeleid, praktilisi juhendeid ja vahendeid ning viiteid artiklitele ja muudele allikatele.

Teose „**Noorsootöö ideed rakendatuna**” eesmärk ei ole anda kõikehõlmavat ülevaadet kõigist noorsootöö alusteooriatest. Lisaks ei väida me, et siinnimetatud teoreetike teooriad on lõplikud ja vaieldamatud. Need on valitud paljudest võimalikest allikatest kindla eesmärgiga aidata noorsootöötajatel arendada oma võimet teooria ja praktika suhet tugevdada.

Allika koostamisel järgiti kolme põhimõtet. Esiteks on kõik materjalid ja viited internetis tasuta kättesaadavad ning neile pääseb ligi organisatsiooni Centre for Effective Services veebisaidi kaudu aadressil www.effectiveservices.org. Teiseks ei ole tegemist ajutise programmiga: see on loodud nii, et seda saab vajaduse korral alati kasutada. Kolmandaks ei ole see programm muutumatu: seda laiendatakse ja täiendatakse kasutajate tagasiside põhjal. Sinu kui kasutaja arvamus on tähtis ja me tahame seda kuulda. „Noorsootöö ideed rakendatuna” on loodud sinu ja nende noorte heaks, kellega töötad. Kõik mõtted, kommentaarid ja soovitusel on oodatud dr John Bamberi aadressile jbamber@effectiveservices.org.

Selle teoreetilis-praktilise allika taust

Selle teoreetilis-praktilise allika taust

Centre for Effective Services on loonud selle teose noorsootöötajate vajaduste järgi, et seda saaksid kasutada liri noorsootöötajad ja need, kes neid eesrindlikke praktikuid toetavad. Irimaal defineeritakse noorsootööd järgmiselt (noorsootöö seadus, Irimaa 2001):

kavandatud haridusprogramm, mis on loodud noorte isikliku ja sotsiaalse arengu edendamiseks ning täiustamiseks noorte vabatahtliku kaasamise kaudu, täiendades nende formaalset, akadeemilist või kutseharidust ja koolitust, ning mida pakuvad peamiselt vabatahtlikud noorteorganisatsioonid.

Irimaa riiklik noorsootöö arengukava aastatel 2003–2007 nimetab hulgaliselt tegevusi, mida noorsootöö hõlmab. Sinna alla kuuluvad

- vabaajaspord, harrastused sise- ja välistingimustes, skautide ja muud ühendused;
- loomingulised, kunsti-, kultuuri- ja keelevaldkonda kuuluvad programmid ning tegevused;
- vaimse arengu programmid ja tegevused;
- programmid, mis on loodud teatud noorte sihtrühmadele (nt noored mehed või naised, puudega noored, nomaadid, homo- või biseksuaalsed noored);
- probleemipõhised tegevused (nt seotud poliitilise hariduse, õigluse, sotsiaalse teadlikkuse, keskkonna ja arenguharidusega);
- heaolu ja tervise tegelevad programmid (tervislike eluviiside propageerimine, suhted, seksuaalsus ja stressiga toimetulek);
- kultuuride- ja rahvusvahelised tegevused ning suhtlus.

Noorsootööga tegelevad nii palgalised asjatundjad kui ka vabatahtlikud töötajad, kellest viimased moodustavad enamiku. Noorsootöötajad osutavad suurt valikut avalikke ja vabatahtlikke teenuseid hariduse, tervishoiu ning heaolu valdkonnas. Kuigi noorsootööd osutavad paljud teenusepakkujad ning seda tehakse eri tegevuste kaudu, iseloomustavad noorsootööd protsessid, kus noortega ja nende vahel luuakse vastastikku usaldavaid ning austavaid suhteid tavaliselt vabatahtlikkuse alusel;

- tegevus toimub peamiselt, kuid mitte alati, mitteametlikus kogukondlikus õhkkonnas;
- töös kasutatakse eesmärgipärast praktikat, mille loomisel on võetud arvesse noorte huve, muresid, õigusi ja kohustusi, lähtudes eelkõige sellest, kuidas noored neid määratlevad ning mõistavad;
- üritatakse luua personaalset ja sotsiaalset pädevust ning võimekust;
- eelistatakse aktiivset, kogemuspõhist ning rühma- ja kollektiivõpet didaktilisele ja individuaalõppele või kindlaksmääratud õppekavale;
- noori julgustatakse osalema vabatahtlikult, misjärel aidatakse neil täiskasvanutega koostööd teha;
- pakutakse võimalusi, mis on lõbusad, arendavad, harivad, proovilepanevad, toetavad ja loovad ning mille eesmärk on suurendada noorte võimu omaenda elu üle ja kogukonnas üldiselt;

- noortel aidatakse teha kindlaks ja võtta omaks nende isikliku või kollektiivse identiteedi põhiomadused, mis on seotud klassikuuluvuse, soo, rahvuse, seksuaalsuse ning puudega;
- noortele pakutakse tuge oludes, kus nad peavad tegelema raskuste, ohtude ja riskidega, mis võivad neile kogukonna või ühiskonna tasandil negatiivselt mõjuda.

Igaüks, kes lähtub oma töös neist põhimõtetest, ei tööta pelgalt noorte ega noortevaldkonna jaoks. Nad töötavad hoopis koos noortega. Mõiste **koosloome** kirjeldab kõige paremini noore ja noorsootöötaja tahtliku kokkupuute vastastikust mõju.

Milleks see on mõeldud?

„Noorsootõo ideed rakendatuna” on loodud selleks, et aidata praktikutel

- mõista, miks inimesed teatud viisil mõtlevad või käituvad;
- seada teatud lähenemisi ja teguviise kahtluse alla;
- leida viise oma töö arendamiseks;
- selgitada välja oletused, mis neil enda töö kohta on;
- kujutada ette ja avastada alternatiivseid tegutsemisvõimalusi;
- seostada enda ideid laiema hulga teooriate ja teoreetikutega.

Allikas on mõeldud toetama [liri riikliku noorsootõo kvaliteedistandardi raamistikku](#) (NQSFi), mille lõi jaanuaris 2011 laste- ja noortevaldkonna ministri büroo (praegune laste- ja noortevaldkonna osakond). Dublini noorsootõo nõukogu on koostanud NQSFi väärt juhendi, mida saab lugeda [siit](#).

NQSF pakub teenusepakkujatele ja organisatsioonidele võimalust rääkida noorsootõo praktilistest külgedest ühise keele abil, mis sisaldab ka oskust kirjeldada töö aluseks olevaid teooriaid. Lisaks annab see organisatsioonidele juurdepääsu struktureeritud raamistikule, mis aitab neil oma tööd hinnata, väljendada ja arendada. Raamistiku eesmärk on saavutada noorsootõo ja NQSFi väljast toodud aluspõhimõtete ning standardite omavaheline sarnasus ja ühilduvus. Need aluspõhimõtted on

1. noortekeskset, tunnustades noorte õigusi ning hoides fookuses noorte aktiivset ja vabatahtlikku osalust;
2. pühendunud noorte ohutuse ja heaolu tagamisele ning edendamisele;
3. harivad ja arendavad;
4. pühendunud võrdsuse ja kaasatuse tagamisele ning edendamisele kõigis noorte ja täiskasvanutega seotud tegevustes;
5. pühendunud kvaliteetse noorsootõo pakkumisele ja jätkuvale arengule.

Miks see loodi?

Idee kirjutada „Noorsootöö ideed rakendatuna” tuli 2012. aastal lirimaal toimunud NQSF-i rändkampaaniatest, mille eesmärk oli ühendada noorsootöö ja NQSF-i tõendid. Üritustel tõid noorsootöötajad esile hulga **raskusi ja probleeme, mis tekkisid teooria ühendamisel praktikaga**. Tavaliselt seostusid nende küsimused töö aluseks olevate teoreetiliste allikatega: kust neid leida või kuidas kasutada teooriat viisil, mis seostub nende tööga ja on selle aluseks praktikas. Seega oleme koostanud selle teoreetilis-praktilise allika vastusena nende soovile tugevdada teooria ja praktika seoseid.

Kellele see on mõeldud?

„Noorsootöö ideed rakendatuna” on loodud täitma eri kasutajate vajadusi, sh

- **praktikute** vajadusi, et aidata neil vastata NQSF-i nõuetele ja arendada oma praktikat;
- **juhtide** vajadusi, et aidata neil arendada töötajate praktikat;
- **hariduse ja koolituste komisjoni ametnike** vajadusi, et aidata praktikutel NQSF-i nõudmisi täita;
- **koolitajate** vajadusi, et aidata neil noorsootöötajate oskusi ja teadmisi arendada;
- **akadeemikute** vajadusi, et aidata neil õpilastele teooria ja praktika seoseid õpetada;
- **õpilaste** vajadusi, et aidata neil teooriat paremini mõista.

Mida „teooria” tähendab?

Teooria on sõna, millel on palju tähendusi. Riskides üle lihtsustada, viitab see tihtipeale

- **seletustele** või (veidi ettevaatlikumalt) võimalikele seletustele millegi kohta;
- **prognoosidele**, miks juhtub teatud tegevuste tulemusena midagi mingil kindlal viisil, isegi kui see on keeruline, mitte sirgjooneline;
- **filosoofilistele, ideoloogilistele ja poliitilistele ideedele**, mis on praktika põhialuseks (nagu võrdsus, õiglus ja demokraatia);
- **aluspõhimõtetele**, mis annavad õiguse midagi teatud viisil teha (nagu kogemusõpe, alt üles lähenemine, omavahel läbi räägitud kava ja jõustamine);
- **uurimustele ja kirjandusele**, mis uurivad ning arutavad eelnimetatud seoses praktikaga.

Allikas näitlikustab, kuidas allikad, mis on õigel viisil tuletatud asjakohastest uuringutest ja kirjandusest, võivad praktikale anda teoreetilise aluse.

Töölukorras võivad noorsootöötajad pöörduda teooria poole, kui nad üritavad seletada minevikku, mõista olevikku või ennustada tulevikku, et omada rohkem võimu tulevaste sündmuste üle ning olla ootamatustest vähem häiritud. Praktikud kipuvad samas eelistama isiklikku kogemust ja teadmisi.

Võttes kokku hulga kvalitatiivsete uuringute tulemused, mis käsitlesid teooria ja praktika seoseid, väidab Eraut (1997:38), et

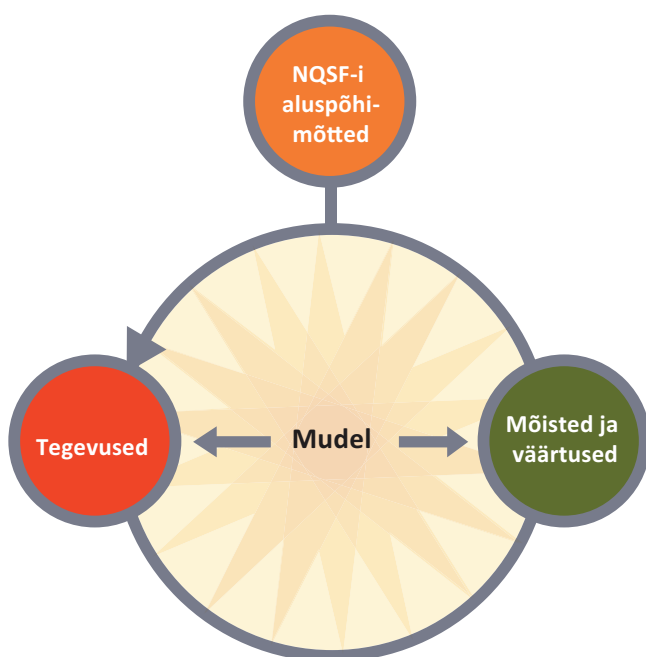
headel praktikutel oli tohutult kompleksne ja isiklik teadmiste pagas, mis oli konstrueeritud kogemuste põhjal, kuid mida kasutati üpris intuitiivsel viisil. Seal leidis palju distsipliinidel põhinevate teadmiste jälgi, kuid need ei olnud oma algsel kujul. Veelgi enam, suur osa sellest keerukast teadmiste pagasist oli varjatud, mitte eksplitsiitne, nii et praktikud ei osanud kohe selgitada, mida ja kuidas nad tegid.

Handy (1985) märgib üldisemalt, et inimesed loovad tegelikkuse tõlgendamiseks üldistusi. Need üldistused võivad olla alateadlikud: uskumused, sisetunne, eeldused ning mõnikord müüdid, stereotüübid ja ebausk. Tema arvates peame mõistma oma meele mudelit, kuna „need mudelid, mis hiilivad meie alateadvuses, võivad vales kohas olla ohtlikud” (1985: 16). Sellisel juhul on oluline, et praktikud muudaksid varjatud ideed ja arusaamad eksplitsiitseks.

Kuidas see töötab?

„Noorsootöö ideed rakendatuna“ aitab noorsootöötajatel tugevdada teooria ja praktika seoseid, aidates neil luua NQSF-i aluspõhimõtete, noorsootöö põhimõistete ja väärtuste ning nende endi tegude vahel eksplitsiitseid seoseid. Iga NQSF-i viie aluspõhimõtte juures tuuakse selles materjalis välja mudel või raamistik, mis aitab noorsootöötajatel oma praktika kohta mõtteid koguda ja seda arendada. Teiste allikateni viivad hüperlingid aitavad leida ja võtta arvesse asjakohaseid teoreetikuid, teooriaid, põhimõisteid ja väärtusi ning annavad juurdepääsu juhenditele ja vahenditele, mis toetavad tegevusi.

Joonis 1. SELLE TEOREETILIS-PRAKTILISE ALLIKA PÕHIKOMPONENDID

Milline on parim viis selle kasutamiseks?

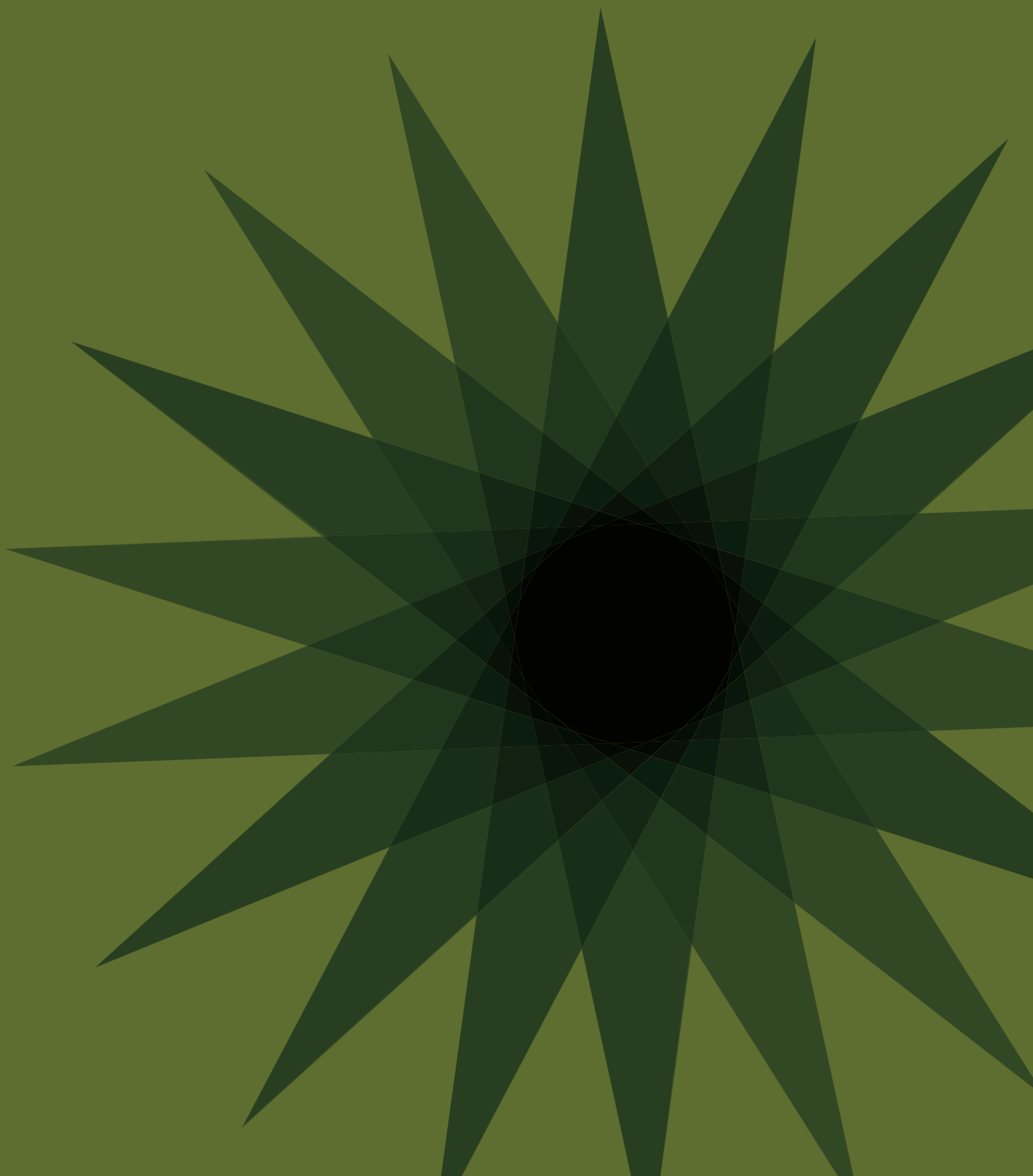
„Noorsootöö ideed rakendatuna“ põhineb lisaks arusaamal, et õppimisele ja arengule on palju lähenemisi. 1970-ndatel sõnastasid Honey ja Mumford need lähenemised nelja põhilise [õpistiilina](#):

- **Aktivist** tahab ülesande ära teha, probleemi lahendada või kitsaskohaga tegeleda.
- **Peegeldaja** eelistab eemalt vaadelda ja mõtleb, enne kui ütleb.
- **Teoreetik** tahab ideid mõista ja uurida.
- **Pragmaatik** tahab ideede ja töö vahel näha selgeid seoseid.

Kuigi õpistiilide teema ümber käib elav arutelu, pooldab teos „Noorsootöö ideed rakendatuna“ lähenemist, et inimesed õpivad eri viisil, isegi kui neid viise tuleb vajaduse järgi kombineerida.

Teost „Noorsootöö ideed rakendatuna“ võib lisaks käsitleda mitmest vaatenurgast. Mõnele on teose sisu uus, samas teistele on see juba varasemast tuttav. Allikate suur hulk tähendab, et kõik kasutajad leidavad siit midagi vastavalt oma spetsiifilistele vajadustele ja sisenemispunktile. Näiteks võib mõni lugeja olla huvitatud teoreetilistest probleemidest, samas kui teised keskenduvad rohkem käed-külge-stiilis aspektidele.

Ideed rakendatuna: põhialused

Ideed rakendatuna: põhialused

Konkureerivad lähenemised noorsootõo teooriale

Maailmas on palju erinevaid ja tihtipeale ka konkureerivaid lähenemisi noorsootõo põhieesmärgile (Murphy 1999). Oma ülevaates, mille keskmes olid noortega vabatahtlikult tööd tegevad täiskasvanud, löid Butters ja Newell (1978) teedrajava raamistiku noorsootõo eesmärgi analüüsimiseks. Nende raamistik järgib kolme põhilähenemist: iseloomu arendamine (keskendudes moraalsele arengule), sotsiaalharidus (hõlmab kultuurilist kohanemist, isiklikku arengut ja jõustamist) ning emantsipatsioon (hõlmab sotsiaalseid muutuseid). Autorid toovad välja kriitilise erinevuse kolme nende sõnul erineva noorsootõo viisi vahel. Nende eeldus on, et eri liiki praktika saab alguse erinevatest [ideoloogilistest vaatenurkadest](#), teisisõnu erinevatest [filosoofilistest](#) või [poliitilistest](#) veendumustest.

Tabelis 1 on nende skeemi suurel määral lihtsustatud.

Kui soovid lugeda lähemalt üldistest noorsootõo praktika määratlustest, vt [Hurley ja Treacey \(1993\)](#) ning [Cooper \(2012\)](#). Raamistikud aitavad praktikutel võimalusi uurida, töö eesmärki sõnastada ja selle omaks võtta. Niimoodi saavad need aidata noorsootõotajatel mõtiskleda juba olnu üle ning mõelda, mida tulevikus peaks tegema. Mis kõige olulisem – raamistikud annavad sidususe noorsootõo aluseks olevatele väärtustele, nagu demokraatia, õiglus ja võrdsus.

Kõigil raamistikel on omad vead.

Buttersi ja Newelli raamistikku on kritiseeritud selle eest, et see esitab kolm lähenemist kronoloogiliselt või viisil, justkui need oleksid praktilises kasutuses väga ühemõttelised (Smith, 1988; Bamber ja Murphy, 1999). Smith (1998) väidab, et kuigi iseloomu arendamist võib pidada tagurlikuks, pole ei kasulik ega ka vajalik heita kõrvale sellega kaasnevat rõhuasetust moraalsele ja isiklikule arengule.

Tabel 1. NOORSOOTÕO EESMÄRK JA PRAKTIKA

Ajavahemik	Eesmärk	Noorsootõotaja	Noor
1870–1919 KRIITILINE ERINEVUS	Iseloomu arendamine	Juht	Järgija
1920–1950	Kultuuriline kohanemine	Õpetaja	Rolli sobitumine
1950–1975	Isiklik areng	Abistaja	Eneseteostus
1975 – KRIITILINE ERINEVUS	Jõustamine	Sotsiaalne kriitik	Muutuse agent
1975 –	Emantsipatsioon	Aktivist	Muutuse agent

BUTTERS JA NEWELLI (1975) JÄRGI

Mis kõige tähtsam, **üldise raamistiku ja tegevuse vahel ei ole otseteed**, mis tähendab, et mõnikord on raske näha seost töö kohta öeldu (näiteks „emantsipatsioon”) ja tegeliku praktika tavalisemate aspektide vahel, näiteks noorte väljasõit vabaajakeskusesse. Sel põhjusel on vaja ka nn mesotasandi või keskastme teooriat, mis aitab praktikutel analüüsida olukordi või teha spetsiifilisemaid plaane, olles siiski teadlik üldteooriast.

Noorsootöö kui jõustamine

Alustuseks tasub Buttersi ja Newelli skeemi elemente arenguprotsessi mõistes lihtsustada ning need uuesti sõnastada. Nagu Merton jt (Noorteüksus, 2004: 5) väidavad,

*on levinud konsensus, et noorsootöö põhieesmärk on noorte **isiklik ja sotsiaalne areng**, mida pakutakse mitteformaalse arengu kaudu.*

Williamson (1995: 12) väljendab seda eesmärki dünaamilisemalt:

Arenguprotsess läbib kogu noorsootöö praktikat – see algab üksikisikule keskendumisest, areneb edasi rühma moodustamiseks, selle sidemete tugevdamiseks ja kasvuks ning kulmineerub vahest sellega, et rühm ise teeb ühel või teisel moel muudatusi.

Olenevalt olukorrast läbib noorsootöötaja kõik protsessi elemendid nii nagu vaja, tehes seda viisil, mis võimaldab indiviididel moodustada rühmi ühiste huvide poole pürgimiseks või eesmärgiga lahendada nende jaoks aktuaalseid probleeme ja murekohti. Sedasorti rühmategevus võib kaasa tuua ühiseid tegevusi, mille käigus muudetakse näiteks isiklike ja kogukondlike asjaolusid, teenuseosutamist või lõpuks sotsiaalseid ja majanduslikke tingimusi. Nagu ütleb Williamson, ei ole olemas ühistegevusi ilma personaalse ja kujundava arengutasemeta.

Mõistet **jõustamine** kasutatakse üsna laialdaselt, et noorsootöö eesmärki ja protsessi selgitada. Kuna see viitab nii noortega töötamise viisile (protsess) kui ka selle töö eeldatavatele saadustele (tulemustele), võib selle kokku võtta kui **muutuste teooria**. Muutuste teooria kirjeldab, miks ja kuidas võib oodata, et sekkumine viib soovitud muutusteni nii üksikisikute, rühmade kui ka sotsiaalsete asjaoludega seotud tulemustes. Kuna tegelikku tulemust mõjutavad eri muutujad, ei saa spetsiifilisi noorsootöötajate sekkumisi pidada vastutavaks elanikkonna tasandil toimunud muutuste eest. Sama kehtib ka siis, kui isegi oleks võimalik kõik sekkumised samal ajal koondada ja üldiselt noorsootöö nime all ühte liita, mis muidugi ei ole võimalik. Samas aitab muutuste teooria lähenemine selgitada, mida põhjustavad isegi väikseimad sekkumised isiklikus arengus ja ka laiemates strateegilistes prioriteetides.

Tabelis 2 on ülevaade jõustamisest noorsootöös kui muutuste teooriast.

Sotsiaalselt kasulik teooria

Jõustamine toimub suurema tõenäosusega sel juhul, kui noorsootöötajatel on selged sellised mõisted nagu kogemusõpe, osalemine, õigused ja ühiskondlik tegevus („Praktikas” on nende ja teiste põhiterminite kasutamine ära seletatud). Kadunud [Jean Anyon](#) on väitnud, et teoreetiline arusaam ei pärine peaaesjalikult teistele teooriatele viitamisest, vaid dialoogist väärtuste, visioonide või eesmärkide ja nüüdisaegsete tegevuste vahel ([Anyon, 1994:129–130](#)). Anyoni jaoks ei ole sellised arusaamad kõikehõlmavad ega veatud (püüd olla üksainus vastus või seletus mingile olukorrale) ega ole ka mõeldud kindlaks otstarbeks ega ole ainult ühes asukohas või olukorras rakendatavad (ei oma tähtsust mitte kuskil mujal ega mitte kellelegi teisele). Põhimõtte on ühendada kohaliku tasandi tegevus laiemate ühiskondlike piirangutega, et inimesed näeksid võimalust edasi liikuda, selmet olla vaimustuses ühiskonna muutmise ideest. Anyon nimetab seda **sotsiaalselt kasulikuks teooriaks**. Noorsootöötajad, kes seda lähenemist kasutavad:

- ühendavad isiklikud probleemid sotsiaalsetega;
- analüüsivad individuaalseid ja kohalikke olukordi laiemas sotsiaal-majanduslikus kontekstis;
- omandavad teoreetilise arusaama, kuidas praktilisi küsimusi ja probleeme lahendada;
- täiustavad praktikat uuringute ja kirjanduse alusel;
- tegelevad ühiskonda sotsiaalselt lõhestava jõudude tasakaalu puudumise probleemiga;
- kehastavad selliseid põhiväärtusi nagu demokraatia, õiglus ja võrdsus.

Tabel 2. NOORTE JÕUSTAMINE KUI MUUTUSTE TEOORIA

Aren sellistel viisidel	Viib soovitud muutusteni sellistel aladel	
Tasand Fookus	Lühiajaline kuni keskpikk perspektiiv	Kesk pikk kuni pikaajaline perspektiiv

Kvaliteetne noorsootöö edendab individuaalõpet ja -arengut.

INDIIVID	<p>Teadmised, oskused, käitumine, suhtumine</p>	<p>Paranenud võimekus järgmistes aspektides:</p> <ul style="list-style-type: none"> • kriitiline mõtlemine • eneseteadlikkus • teadlikkus teistest • uued või paremad praktilised oskused • inimsuhetega ja suhtlemisega seotud oskused • probleemide lahendamise oskus • planeerimine ja eesmärkide seadmine • motivatsioon • õppima õppimine 	<ul style="list-style-type: none"> • aktiivsem osalus hariduses või koolitustel • paremad väljavaated leida tööd • parem tervis, ohutum käitumine • vähenenud antisotsiaalne käitumine • aktiivsem osalus spordis ja vabaajategevuses • aktiivsem osalus kaunites kunstides • saagenenud vabatahtlikkus
----------	---	--	--

Individuaalne areng muudab omakorda rühmad tõhusamaks.

Kui rühmad suudavad paremini oma liikmeid toetada ning abistavad neid eesmärkide saavutamisel, aitavad nad omakorda kaasa individuaalsele kasvule ja arengule.

RÜHM	<p>Rühma võimekus suhelda, leida probleeme ja küsimusi ning tegutseda nende lahendamise nimel nii, nagu vaja</p>	<p>Paranenud võimekus järgmistes aspektides:</p> <ul style="list-style-type: none"> • kaasav otsuste tegemine • alameesmärkide ja ülesannete tuvastamine • oskus progressi üle vaadata • oskus toetada ja anda positiivset tagasisidet • luba tundeid väljendada • omavaheliste suhete edendamine • juhirolli harjutamine • harjumuspäraste võimurollide vaidlustamine rühmades 	<p>Paranenud võimekus osaleda:</p> <ul style="list-style-type: none"> • võrgustikes • ühissetevõtmistes • kohalikes, piirkondlikes ja riiklikes struktuurides • kampaaniates • töörühmades • konsultatsioonidel • planeerimises ja otsustamises • otsustamises, suhtlemises strateegiate ja otsuste vastuvõtjatega • mikrokeskkonna tasandi projektides
------	--	--	---

Indiviidide ja rühma võimekuse edendamine aitab noortel võtta võimalustest ja kogemustest maksimumi ning võimaldab neil tegeleda probleemidega või anda oma panus sotsiaalse muutuse algatusse.

Kvaliteetne noorsootöö toetab lisaks noorte osalust muutmiskatsetes.

Sel juhul saavad noored oma kogemustest ja tulemustest õppida ning isiksustena areneda või paraneb kogu kollektiivi võime koos töötada.

SOTSIAALNE	<p>olukorrad, asjaolud ja tingimused, mis noori mõjutavad, määratlevad või piiravad (nt noored naised, LGBT-noored, sisserännanute peredest või rahvusvähemuste noored, majanduslikult ebasoodsast või marginaliseerunud geograafilisest asukohast pärit noored)</p>	<ul style="list-style-type: none"> • turvalisemad kogukonnad • tõhusam teenuseosutamine koos parema juurdepääsuga ebasoodsas olukorras olevatele rühmadele • teenused on paremini läbimõeldud ja tõhusamad • planeerimine ja otsuste tegemine on kõigil tasanditel paremini läbimõeldud • võimalusi jagatakse võrdsemalt • diskrimineeriva praktika vähenemine • kuritegevuse vähenemine • rühmade sotsiaalse olukorra parandamine
------------	--	--

Teoretiseerimine

Eespool olevas sotsiaalselt kasuliku teooria kirjelduses võib näha vähemalt kaht teooriakäsitlust. Üks neist selgitab, miks midagi toimub, ja teine soovib viise, kuidas soovitud muutusi ellu viia. Esimest võib nimetada seletavaks teooriaks ja teist muutuste teooriaks. Kui praktikud viitavad ideoloogilisele pühendumusele või aluspõhimõtetele ning pöörduvad uuringute ja kirjanduse poole, et seletada, miks midagi toimub või peaks toimuma (seletav teooria), või et leida viise, kuidas spetsiifilistes olukordades soovitud muutusi kaasa tuua (muutuste teooria), võib öelda, et nad **teoretiseerivad**.

Vastavalt [Carrile ja Kemmisele \(1994:205–206\)](#) pole teoretiseerimise põhieesmärk mitte ideede täiustamine, vaid tõhus tegevus.

See on aktiivne selles mõttes, et kaasab nad tegevusse nende endi kriitilise enesevaatluse põhjal, kuid see on samas ka ettevaatlik, kuna laseb muutustel toimuda kiirusel, mis on vaatluse seisukohalt mõistlik ja protsessi osalistele jõukohane. Paljudele pole see piisavalt kriitiline või radikaalne: sel teel toimuvad muutused nii kiiresti, kui on praktiliselt võimalik, mitte sellisel kiirusel, nagu mõni sooviks; ning lisaks pole muutused nii radikaalsed, nagu mõni ihkaks, samas toimub muutus konkreetsetes praktikates, arusaamades ja olukordades, mis teenivad praktikute endi enesevaatluses välja nende pühendumise.

Siinkohal on oluline mõista, et keskendumine kindlale tegevusele või tuginemine nn kesktasandi teooriale ei ole mõeldud selleks, et tähelepanu fundamentaalsetest eesmärkidest eemale juhtida. Viidates Anyonile, seisneb asi kindlas kontekstis ja olukorras fundamentaalse põhimõtte väljatöötamises. Sellest vaatenurgast lähtudes ei ole noorsootöö läbi kukkunud või praktika mingil moel vähem väärtuslik, kui emantsipatsioon ei avaldu mingis kõikehõlmavas ühiskonnaüleses mõttes. Kvaliteetne noorsootöö võib toetada tööd noortega spetsiifilistes olukordades viisidel, millel on tähendusrikas mõju lõppeesmärgile, nagu seda on emantsipatsioon. Selleks vajaminevat saab edukalt hinnata **tõendus põhise lähenemise** mõistes.

Tõenduspõhine lähenemine

Tõenduspõhine lähenemine „aitab inimestel ja organisatsioonidel teha hästi läbimõeldud otsuseid, kasutades parimaid olemasolevaid tõendeid praktika arenduse ja teenuse osutamise lähtepunktina” (Nutley, 2010). Tõenduspõhine lähenemine hõlmab:

- uuringust ja muudest allikatest välja nopitud info sõelumist;
- usaldusväarsuse ja olulisuse kaalumist;
- tähenduse sünteesimist ja tõlgendamist;
- tegelikule praktikale rakendatavate tegevuste tuvastamist;
- objektiivse kriitika süstemaatilist rakendamist, et täiustada planeerimist ja otsustamist;
- avameelsust ja valmisolekut tunnustatud vaateid kahtluse alla seada.

On oluline mõista, et selline lähenemine ei piirdu üksnes professionaalse tegevusega. Schorr on kirjutanud seoses kohaliku arenguga (2003:10):

Kogukonnad tegutsevad kõige edukamalt siis, kui nad saavad kombineerida kohalikke teadmisi ning nende arusaamu kohalikest oludest teadmistega, mis on kogutud uuringutest, teooriast ja praktikast, et saada teada, mis on olnud mujal edukas, mis töötab praegu ning millest võiks tulevikus kasu olla.

Allolev nimekiri toob esile võimalikud allikad, mis võivad parandada arusaamu noorsootöö praktikast:

- uuringud (esialgsed ja tellitud uuringud või artiklid teadusajakirjades);
- nn hall kirjandus (valitsuse ja mõttekodade raportid);
- konsultatsioonid (noorte, eakaaslaste ja ekspertidega, et probleeme ning praktikat paremini mõista);
- teooria (pärineb tavaliselt uuringutest, arvamused, artiklitest, raamatutest ja laiemalt eri distsipliinidest, nagu psühholoogia ja majandus);
- sõltumatu hinnang (teostavad praktikavälised inimesed, järgides üldaktsepteeritud standardeid ja protseduure);
- asutusesisene jälgimine ja enesehinnang (rutiinne andmete kogumine, nende analüüs, tehtud töö ülevaatamine, hindamine vastavalt standarditele (selle viib läbi näiteks töötajate rühm, hinnates iseenda tööd);
- strateegiad (üldiselt loodud uuringute ja konsultatsioonide kaudu);
- praktilised teadmised (kogutud teadmised, mis väljenduvad võrdlevates seisukohtades, juhendites, käsiraamatutes jne, kuid on tihti implitsiitsed).

Iga allikas annab juurdepääsu erinevatele, kuid samavõrd olulistele teadmistele. Ükski allikas ei ole teistega võrreldes ülimuslik või lõplik, kuid kõigile pääseb ligi sel ajal, kui noorsootöötajad kaaluvad, kuidas teatud olukordi ja probleeme käsitleda. Põhiküsimus seisneb aga selles, kuidas noorsootöötajad üksikisiku ja kollektiivi

tasandil oskavad sellele allikahulgale ligi pääseda ning sealt valikuliselt ja korrektselt teadmisi ammutada, samal ajal kui nad üritavad praktiliste küsimustega tegeleda. Küsimus seisneb kriitiliselt **refleksiivses praktikas**.

Refleksiivne praktika

Refleksiivne praktika ei seisne õige teoreetilise teadmise rakendamises või selliste teadmiste rakendamises, mis on saadud iseseisvast uuringust, justkui oleks kumbki neist teisest tähtsam. Selle asemel, kooskõlas Anyoni sotsiaalselt kasuliku teooriaga, hõlmab refleksiivne praktika otsuste tegemist selles, mis on olenevalt olukorrast vajalik.

[Schoni](#) (1930–1997) ja [Kolbi](#) tööd on refleksiivse praktika idee edendamises olnud äärmiselt mõjusad. Mõlemad toovad välja õppimise tsükli keskse tähtsuse, mis hõlmab järgmiseid elemente:

1. Õppimine ja areng saavad alguse vajadusest praktilises olukorras midagi teha ennetavalt või tagantjärele.
2. Tegevus hõlmab tihti harjumuspäraseid mõtte- ja teguviise, mis on kinnistunud ning tulevad mängu automaatselt. Kui jäädagi sinna, võivad need mõtte- ja tegutsemismallid kinnitust leida, kuid arengut ei toimu.
3. Kui harjumuspäraseid mõtte- ja teguviiseid ei tundu enam adekvaatsed, on vaja uut lähenemist. Selleks et vabaneda harjumustest ja leida uusi teguviise, peab sageli pöörama tähelepanu allikatele, mis on seni olnud alahinnatud või vähearendatud.

4. Neist allikatest võetud teave pannakse kokku ja sünteesitakse võimaliku tegevuskäigu toetuseks. Siinkohal on kriitilise tähtsusega, et praktikud oskaksid osaleda konstruktiivses dialoogis ja teha lahenduseni jõudmise nimel koostööd.

5. Toetudes uuele arusaamale, asutakse tegutsema.

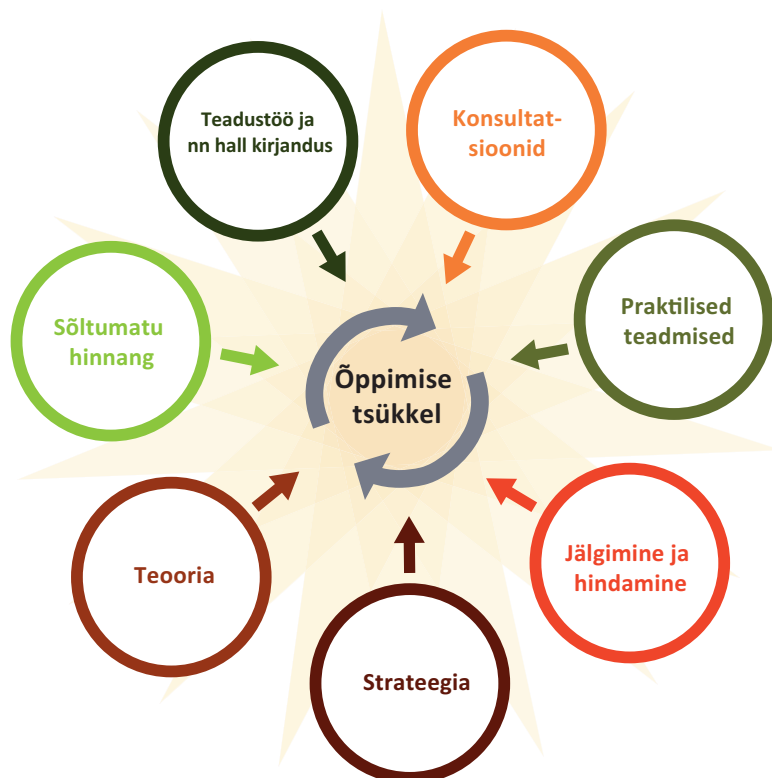
6. Tegevusel on olukorrale mingi mõju (hea või halb) ja kogu protsess algab otsast peale.

7. Sedamööda, kuidas praktikud saavad õppimise protsessist teadlikumaks ja muutuvad selle rakendamisel vilunumaks, näevad nad kõiki tegevusi osana õppimise ja arengu jätkuvast tsüklist.

Eelkirjeldatud protsess on ilmselgelt teatud määral idealiseeritud ning on tegelikus töös tihti peale palju kammitsetum näiteks tänu üha enam ülalt alla suunatud juhtimisstrateegiatele. Näiteks Harrison (2003) on märganud, et:

kvaliteedistandardite ning erinevate töö planeerimise vormide ja tulemuste auditi kasutuselevõtt koos jätkuva survega suurendada tootlikkust kipuvad piirama professionaalse autonoomsuse ulatust. Kui praktikud on üha enam väljastpoolt peale surutud tootlikkuse standardite mõõdupuu subjektiks, siis mil määral saavad nad olla professionaalsed ja langetada otsuseid iseseisvalt?

Joonis 2. NOORSOOTÖÖ JA ÕPPIMISE TSÜKLI TÕENDITE ALLIKAD

Kuigi taolise surve olemasolu tunnistamine on oluline, tuleb ka rõhutada, et autonoomsus on professionaalsete otsuste langetamises vajalik, kuna noorsootöötajad avastavad end liigagi tihti kiirelt progresseeruvatest ja keerulistest olukordadest, kus tulemused on ettearvamatud ning kus õiget lähenemist ei teata algusest peale.

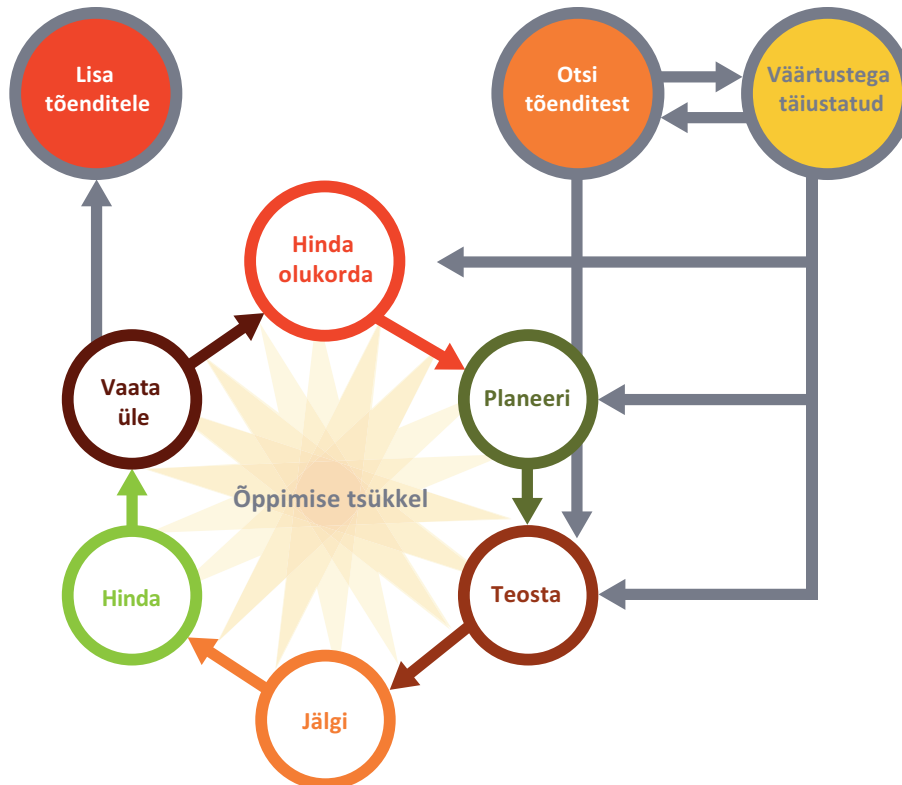
Ülaltoodud joonisel on võimalikud allikad, mis võivad muuta arusaamu noorsootööst ja toetavad praktikat. Iga allikas annab juurdepääsu erinevale, kuid võrdselt olulisele teabele, ning igaühele pääseb vajaduse korral ligi ajal,

kui noorsootöötajad kaaluvad, kuidas teatud olukordadele, probleemidele ja küsimustele läheneda.

On üldteada, et praktikud ammutavad teadmisi eelkõige praktilistest kogemustest. Ning vastupidi, nagu Spence (2007) tähendas lirimaal tehtud uuringus, tegelevad nad väiksema tõenäosusega teiste tõendusallikatega ja **eriti harva pöörduvad nad teooria poole.**

Joonis 3. KRIITILISELT REFLEKSIIFNE PRAKTIKA

Kriitiliselt refleksiivne praktika

Praktika täiustub siis, kui õppimise tsükkel läbitakse teadlikult ja kaalutletult. See tähendab juurdepääsu kõigile tõendite allikatele ning ideoloogiliste perspektiivide eksplitsiitse kaalutlemise abil ka teoreetilistele alustele. Kui kõik need elemendid ühendada, on praktika nii kriitiline kui ka refleksiivne.

Joonis 3 ülal näitab **kriitiliselt refleksiivse praktika** elementide omavahelisi suhteid.

Kasutades sellist mõtlemise, tegutsemise ja reflekteerimise tsükli, saavad praktikud paremini sõnastada ja edasi anda oma töö eesmärged, seda, mida nad loodavad tööga saavutada ning millised oskused ja tegevused on eesmärgi saavutamiseks vajalikud.

Kui eesmärk, tegevused ja soovitud tulemused on teadlikult ühendatud, moodustub neist **muutuste teooria**, mis kirjeldab, miks ja kuidas võib oodata, et sekkumine viib soovitud muutusteni nii üksikisikute, rühmade kui ka sotsiaalsete asjaoludega seotud tulemustes. Siis saab õppimise tsükli vaadelda kui pidevat muutuste teooria katsetamist.

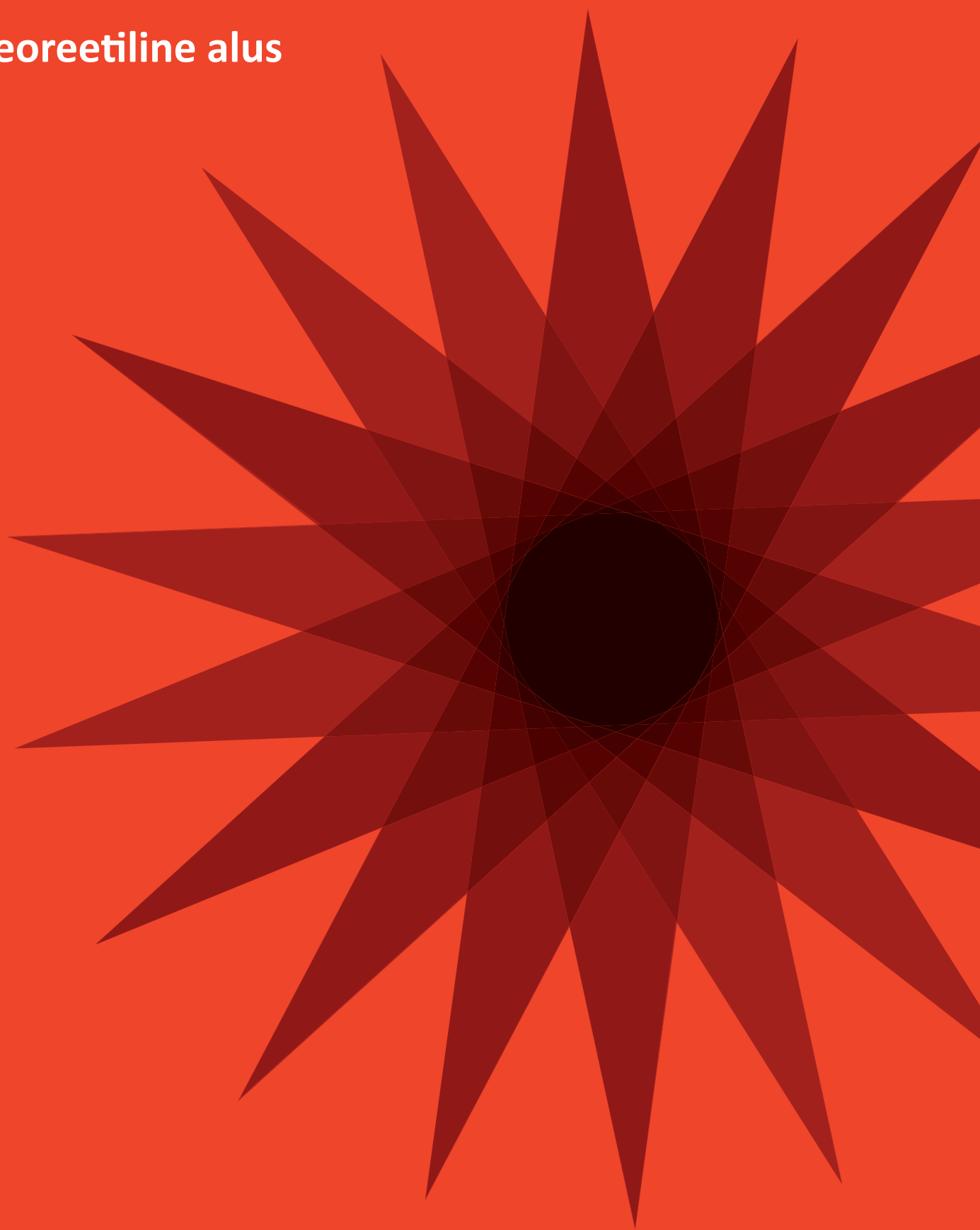
Järgmine hüpoteetiline juhtumiuuring näitlikustab, kuidas noorsootöötajate rühm saab paljudest allikatest infot uue strateegilise algatuse raames.

Rühm X reageerib uuele strateegilisele algatusele

Reageerides uuele strateegilisele algatusele, tahab rühm X oma tööd kriitiliselt reflekteerida, muutes selle eksplitsiitseks ja otsides infot kogutud praktilistest teadmistest – nii nende enda kui ka teiste tööst. Sedalaadi teadmised on tavaliselt implitsiitsed, kuid paljudel juhtudel on need siiski talletatud, näiteks hea tava juhendid, eetilised raamistikud ja muud juhised. Lisaks üritavad nad leida antud ala või teemaga seotud sõltumatuid uuringuid, nagu ajakirjad ja raamatud. Seda, mida nad üritavad saavutada, täiustatakse noortega konsulteerimise kaudu, kes aitavad paika panna vajaduse, küsimuse või võimaluse olemuse ja ulatuse ning selle, kuidas peaks reageerima.

Nende mõtteid võivad tugevdada ka asjakohased teoreetilised allikad, nagu õpiteooria või kohaliku arengu teooria. Kui nad on oma tööd hinnanud või on sellele antud väline hinnang (näiteks ametlik inspeksioon), siis saab ka seda teavet kasutada. Sarnaselt eelnevaga võivad noorsootöötajatel endal olla paika pandud süsteemid oma töö jälgimiseks ja andmete kogumiseks ning kasutada võib ka asutusesiseseid enesehinnanguid, kui need on olemas. Nad võivad otsida ka tavaliselt veebipõhist ja lihtsasti ligipääsetavat nn halli kirjandust, mis hõlmab avaldamata teavet, valitsuse raporteid, materjale ja allikaid, mis annavad väärt infot eri maailma nurkadest pärit kogemuste kohta või tavade, strateegiate ja materjalide kohta, mida peetakse kasulikuks.

Teoreetiline alus

Teoreetiline alus

Illustreerivad allikad

Olles rääkinud põhialustest, pöördume nüüd väikese valiku teoreetiliste allikate juurde, millest saab noorsootöö praktika edendamiseks kasulikke teadmisi ammutada. Meie eesmärk on toetada ja edendada dialoogi väärtuste ja praeguse praktika vahel, kuna praktikud soovivad olukordadest aru saada ning soovitud muutusi ellu viia. Viidates jõustamise ideele, saab neid allikaid paigutada üldjoontes kolme rühma: **personaalne**, **rühma** ja **ühiskondlik** areng. Kõnealused allikad on pigem illustreerivad, mitte niivõrd ülimuslikud.

Ettevaatlik tasub olla seetõttu, et ükski teooria ei ole täiuslik, olles keskendunud pigem „sellele” konkreetsele probleemile, küsimusele või olukorrale kui „tollele”. Teooria on kestev arengu ja täiustamise protsess. Kindlad teoreetikud ja teooriad võivad olla kord põlatud ning teinekord jälle soositud. Igal juhul on teoreetiline areng võimalik tänu teooria põhimõtteliselt vastuolulisele loomusele, kuna on olemas nii väited kui ka vastuväited selle kohta, kuidas teooria loodi, kas kasutatud metodoloogia on usaldusväärne või esineb selles vigu, kas väide on tugev või nõrk. Alati on õhus küsimus, mil määral see või teine teooria kohandab või eirab erinevaid arvamusi ja vaatenurki, mis võiks ka tähelepanu väärida. See vastuolu esineb nii distsipliinide sees, nagu psühholoogias, kui ka nende vahel, näiteks psühholoogiliste ja sotsioloogiliste vaatenurkade vahel.

Kui vaadata teooria vastuolulist ja tingimuslikku loomust, võib tunduda, et usaldusväärseid allikaid polegi olemas, kuid see oleks liiga lihtsustatud lähenemine. Kuigi hoiatusi ja mõõndusi ei tohiks tähelepanuta jätta, on võimalik erinevaid teooriaid kasutada, teades, et

alati on küsimuse või probleemiga tegelemiseks muid viise. Hea tava on teooriatega tutvuda ja katsetada nende kasulikkust konkreetsetes olukordades. Erinevate teooriate abil saab teadmisi süvendada või omandada laiemaid ja komplekssemaid arusaamu. See reegel kehtib vaatamata sellele, kas viidatakse seletavale või muutuste teooriale või mõnele kindlale teoreetikule.

Praktikud peavad ju kusagilt ja kuidagimoodi alustama. Tabel 3 järgmisel leheküljel toob välja olulised teoreetilised distsipliinid koos seotud teoreetikute ja põhimõistetega. Siinkohal tuleb rõhutada, et paljude teoreetikute töö võib paigutada ühe või mitme kategooria alla. Tabelis nimetatud teoreetikute väärtus seisneb nende tundes ning asjaoludes, et nende töid on märkimisväärselt palju uuritud ja kritiseeritud ning need on ajas vastu pidanud. Nendel põhjustel, vaatamata sellele, et loetletud tööd on mõneti osalised, piiratud või ebatäiuslikud, annavad need allikad noorsootöö praktikale väärtusliku teoreetilise aluse. Siintoodud väike valim on illustreeriv ega ole mingil moel autoriteetne, lõplik või täiuslik.

Tabelis 3 olevad hüperlingid viivad lehekülgedele, mis on loodud eri rühmade poolt ja jaoks. Peale teooria ja teoreetiku kohta info jagamise tutvustavad need veebilehed lugejale ülemaailmset teadmiste süsteemi ning debatti, mis ulatub noorsootöö piiridest palju kaugemale. Peale tabelis olevate hüperlinkide tutvustatakse igat põhiteoreetikut lühidalt ka „**Praktikas**”.

Tabel 3. VÕIMALIKUD NOORSOOTÕO TEOREetilISED ALLIKAD

Jõustamine	Seotud teoreetiline valdkond	Teooria või teoreetik
Personaalne areng (hõlmab): kriitilise mõtlemise oskuse arendamist, uute praktiliste oskuste omandamist või täiustamist, eesmärkide seadmise ja planeerimise oskust või üldisemalt õppimise õppimist, väärtustes ja uskumustes kahtlemist ning nende arendamist.	Arengupsühholoogia Inimareng Inimsuhtlus Õpiteooria Haridusteooria Mitteformaalne haridus	Dewey – kogemusõpe Kolb – õppimise tsükkel Bruner – avastusõpe Rogers – põhitingimused Mezirow – kriitiline refleksioon Maslow – inimvajaduste hierarhia
Rühma areng (hõlmab): inimeste suhtlusoskuse arengut, teadlikkust teistest ja austust nende vastu, võimekust juhtida ja osaleda kaasavas otsustamises, oskust teha kindlaks alameesmärke ja ülesandeid, võimekust osaleda progressis ja seda analüüsida.	Sotsiaalpsühholoogia Sotsiaaltöö rühmades Kasvatusteadus Juhtimine	Võgotski – sotsiaal-kultuuriline teooria Bandura – vastastikune determinism Revans – tegevusõpe Tuckman – rühmade arenguetapid Habermas – kommunikatiivne tegevus Anyon – sotsiaalselt kasulik teooria
Ühiskondlik areng (hõlmab): võimekust tuvastada ja uurida huvipakkuvaid valdkondi või probleeme, mõista sotsiaalseid struktuure ja võimusuhteid, võtta kaitstavaid seisukohti ja esitada arvamusi, luua strateegiaid olukordadega tegelemiseks, teha teiste rühmadega koostööd või panna nad proovile, tegeleda asjaolude ja tingimustega, mis noori mõjutavad, määravad või piiravad (nt noored naised, LGBT-inimesed, mustanahalised või teatud geograafilisest asukohast pärit vaesed noored).	Sotsioloogia Poliitika Kohalik areng Võrdsuse ja mitmekesisuse teooriad Tegevusuuring	Marx – klassivõitlus Gramsci – hegemoonia Bourdieu – habitus Foucault – võim/teadmine Freire – kriitiline teadvus bell hooks – kaasav pedagoogika Bronfenbrenner – ökoloogilised süsteemid

Tabelis 3 olevate teoreetikute juurde viivad lingid varieeruvad üpris lihtsatest tutvustustest väga keeruliste ja detailsete teemakirjeldusteni. Hüperlingid viivad omakorda muude allikateni, mis sisaldavad nüüdisaegsemaid uuringuid, uurijaid, kirjutisi ja kirjanikke, kes on teema üle arutlenud ning arvamust avaldanud.

Teooria ja praktika jätkuv arendamine

Teooria ja selle rakendamise üle noorsootöös eri oludes või eesmärkidel käib aktiivne ning üha laienev debatt. See debatt on valdkonna elujõulisusele ja arengule ülitähtis. Nagu Spence (2007: 4) on öelnud:

Uuringutel põhinevate, teoreetiliselt arendatud ja praktiliselt täiustatud tekstide loomine on vajalik diskursiivse välja loomise protsessile, kus noorsootöö kui professionaalse tegevuse tähendusi, väärtusi ja potentsiaali saab tõhusalt edasi anda.

Kuna diskursus on aga laiahaardeline ja olemuselt üksikasjalik, on seda väga keeruline määratleda ning sõnadesse panna. Selle olemusest ja ulatusest annab aimu [Austraalia noorsoouuringute infokeskuse](#) koostatud ajakirjade nimekiri. Seda näeb ka järgmistes tasuta veebiajakirjades:

- [Youth Studies Ireland Journal](#)
- [A Journal of Youth Work \(Šotimaa\)](#)
- [Youth and Policy \(Inglismaa\)](#)
- [The Journal of Youth Development \(USA\)](#)

Suurepärase veebiruumi, kus inimesed saavad mitteformaalse hariduse, ühiskondliku tegevuse ning elukestva õppe teooriat ja praktikat avastada, lõi 1995. aastal YMCA George Williams College Londonis. Seda saab lugeda siit: [lnfed.org](#)

Veel üks väärt koht, kust leiab kõige uuemaid noorsootöö mõtteid, koolitusi, uuringuid ja strateegiaid, on [Euroopa Liidu ja Euroopa Nõukogu noortealane koostöö](#). Selle partnerlussuhte ülesanne on tugevdada sotsiaalset kaasatust, edendada demokraatiat, inimõigusi, demokraatlikke kodanikuõigusi ja noorte osalust ning soodustada kultuuridevahelist dialoogi ja mitmekesisust.

Samamoodi pakub ka [Euroopa Noortefoorum](#) juurdepääsu erinevatele uudistele ja allikatele. Noortefoorumi eesmärk on noori innustada, et nad osaleksid ühiskonnas aktiivselt ja edendaksid omaenda elu, seistes enda ning oma organisatsioonide vajaduste ja huvide eest ning esindades neid. Noortefoorumil on kolm põhieesmärki: suurem noorte osalus, tugevamad noorteorganisatsioonid ning noorte ulatuslikum autonoomsus ja kaasatus.

Põhiprobleemidega tegelemine noorsootööd käsitlevas kirjanduses

Noorsootöö kohta on vähe kirjandust, kuid selle hulk kasvab ja annab põhiküsimuste arutamiseks hea pinnase. Seda saab illustreerida näitega Ühendkuningriigi kohta. Näiteks seletab Spence (2010), vaadates tagasi sellele, mida ta kirjeldab kui tüdrukute ja noorte naistega tehtud noorsootöö tõusu, allasurumist ja langust, kuidas naissoost noorsootöötajad ühendasid feministliku teooria, isikliku pühendumuse ja ühe sooga töötamise, et astuda vastu domineerivatele meeste suunatud ideedele ja teenusepakkumisele. Tema arvates rauges see ind 20. sajandi lõpuks. See juhtus eri asjaolude koostoimel: vähenenud rahastus, ülalt alla juhtimine ning suundumus lisada töö äsja tekkinud professionaalsete raamistike koosseisu, mis olid oma loomult rohkem kompenseerivad kui poliitilised.

Batsleer (2013) kirjutab lisaks sellest, kuidas noorsootöö tüdrukute ja noorte naistega sai inspiratsiooni feminismist ning naisliikumistest, keskendudes tüdrukute tugevusele ja potentsiaalile olla omaette olevused, mitte sotsiaalprobleemide kandjad. Ta väidab, et autonoomsed kogukonnal põhinevad projektid saavad kindlustada noorte naiste elu ja loovust ning võitlevad rõhumise vastu.

Batsleer ja Davies (2010) on kirjutanud hulga tekste, mis arutlevad nüüdisaegse noorsootöö üle (Ühendkuningriigi) valitsuse strateegiliste algatuste valguses, et aidata lugejatel arendada teoreetilist arusaama ja praktikat. Nende käsitletud teemade alla kuuluvad noorsootöö integreeritud noorte tugiteenuste raames, tegevuste suunamine, globaalse kirjaoskuse ja pädevuse arendamine ning rassismivastane töö.

Ordi (2012) sulest on ilmunud hulk tekste, mis tegelevad noorsootöö juhtimise küsimustega, kattes selliseid teemasid nagu planeerimine, järelevalve ja hindamine. Raamat vaatleb neid standardseid teemasid ajaloolisest ja teoreetilisest vaatenurgast, mõeldes samal ajal, mil viisil on juhtimine hakanud palju selgemalt valitsuse strateegiat ellu viima. Autorid analüüsivad sedalaadi arengu mõju noorsootöö praktikale.

Oma teoses uurib Soni (2011) identiteedi ja kultuuri definitsiooni ning üritab vaadelda mitmekesisusega seotud probleemide keelt (näiteks kultuurideülesed, -vahelised ja -sisesed probleemid, rahvusriik, klass, rahvus ning rass), tuua neisse selgust ja leida mõistete seoseid. Tema raamat vaatleb teooriad ja ideid, mis on olulised, et saada aru võimu mõjust ning koosmõjust mitmekultuurilistes kogukondades.

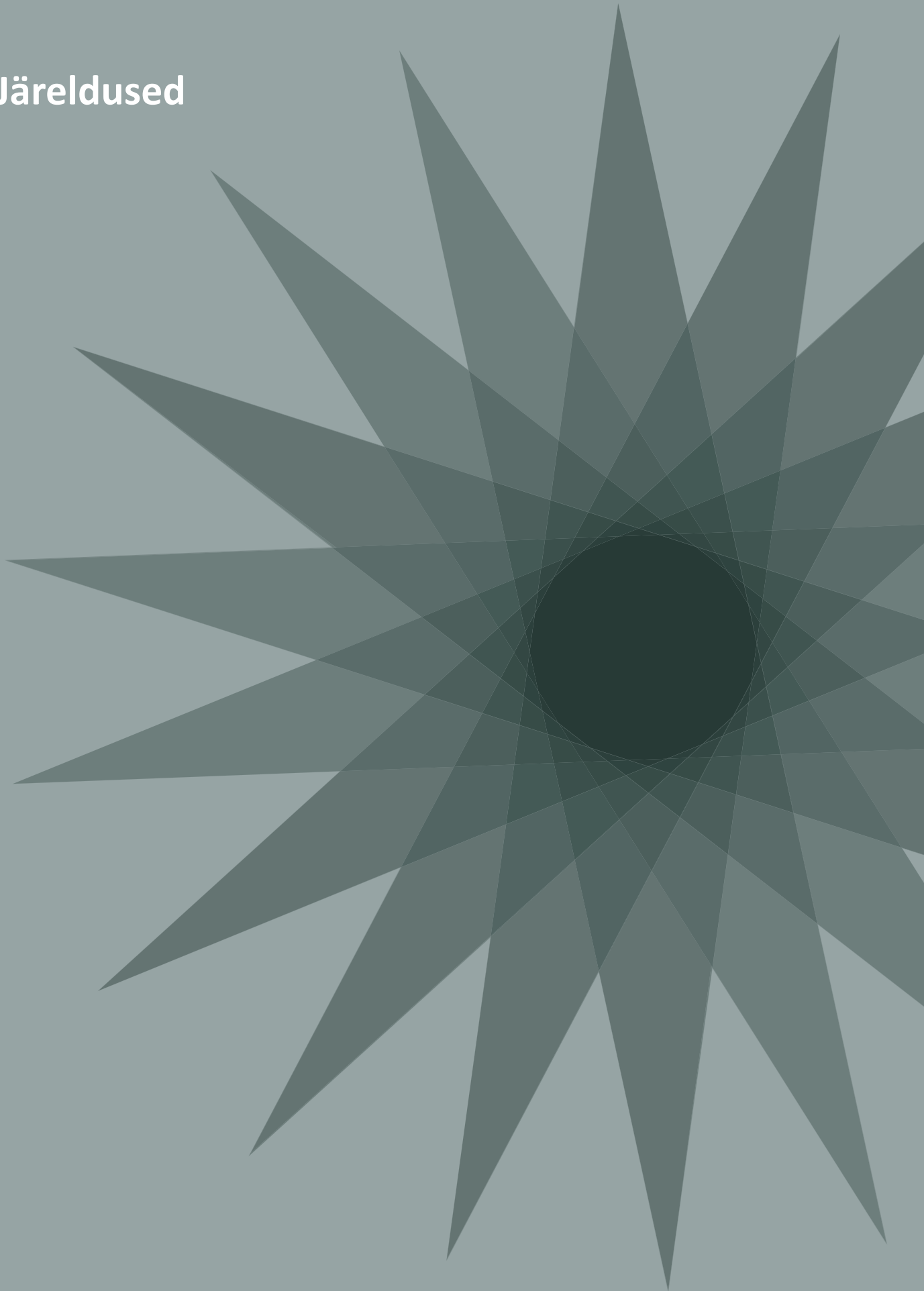
Rahvusvahelised uuringud

Laiem diskursus täiustub üha enam tänu suurenevale noorsootöö teooria ja praktika teemalistele uurimistööde hulgale. See talletati hiljuti väljaandesse „[Noorsootöö – uurimustealase kirjanduse süstemaatiline kaart](#)”, mille koostas EPPI Centre, Londoni Ülikooli haridusinstituudi sotsiaaluuringute üksus.

See kaart on ainulaadne allikas, mille abil uurida noorsootöö sisu ja seda, kuidas noorsootööd osutatakse ning kuidas selle mõju ametlikult ja noorte endi poolt hinnatakse. Kaart toob esile 175 uuringut, mis on noorsootöö mõju teemalised empiirilised tõendid. Neist 93 uurivad noorsootöö mõju lastele ja noortele vanuses 10–24. See tõestab, et noorsootöö mõju uurimiseks on kasutatud eri lähenemisi, millest paljudes tuuakse intervjuude ja fookusrühmade abil välja laste ja noorte arvamused osana juhtumiuuringust ning üksikrühma kujundamise metodoloogiast. Enamik raporteid olid kas juhtumiuuringud (32%) või ristlõikelise lähenemisega (15%), kogudes andmeid ühel ajahetkel (nt pärast noorsootöö tegevustes osalemist).

Peale mõju uurimise huvituti paljudes uuringutes ka sellest, millised tegurid aitavad noorsootööd edukalt pakkuda, sisaldades arusaamu kaasamisest ja osalemisest, eriti laste ja noorte vaatepunktist. Mõned uuringud käsitlesid ka hindamismeetodite katsetamist ja arendamist, eriti isikliku arengu mõõtmise allikate kehtivust ning usaldusväarsust.

Järeldused

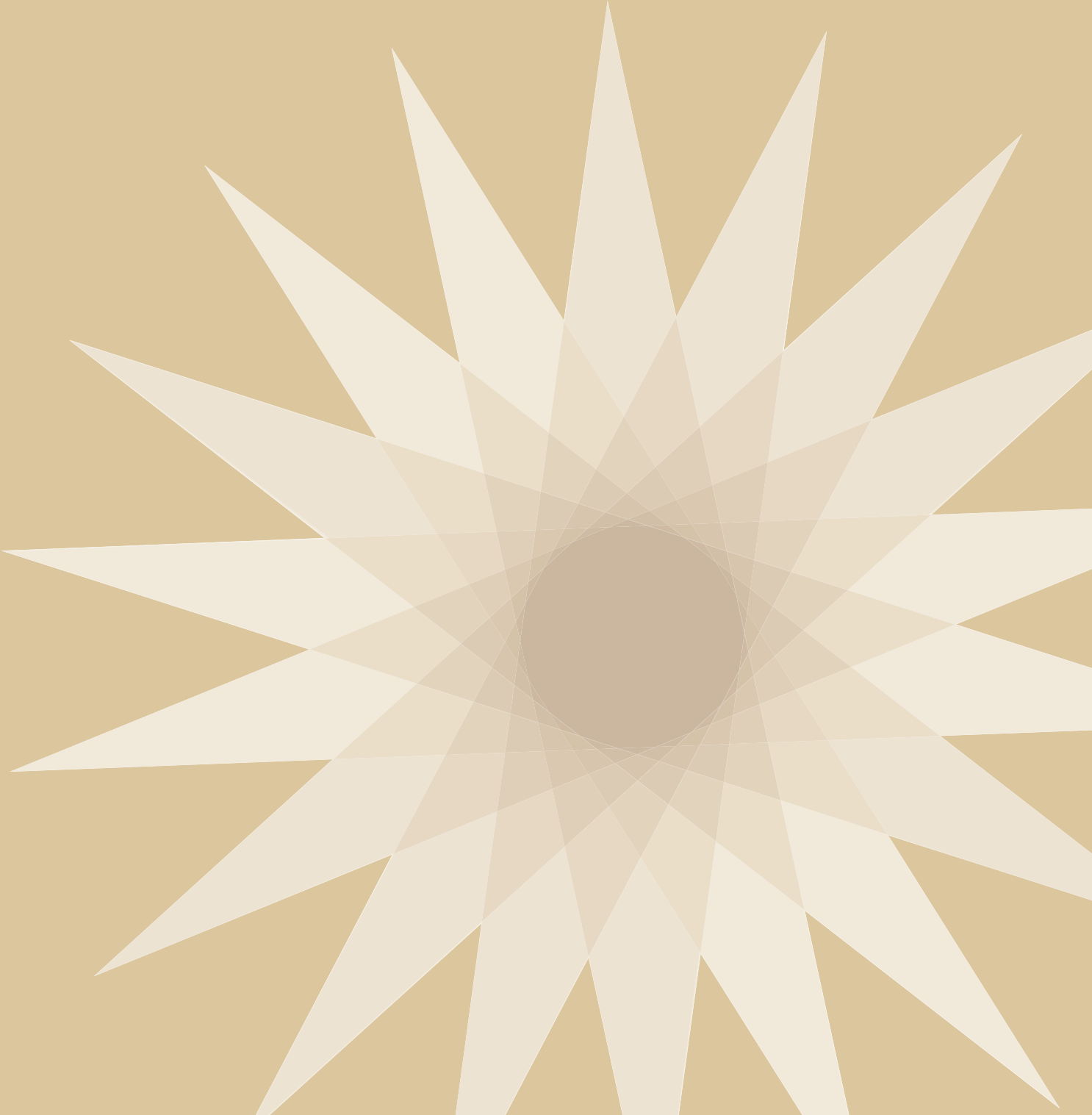
Järeldused

Teos „**Noorsootöö ideed rakendatuna**” vastab vahetult sellel alal töötavate inimeste vajadustele. Kuna enamik noorsootööd pakkuvatest inimestest teeb seda vabatahtlikult, saame aru, et nende kogetud praktika ja teooria vahel võib olla märkimisväärne lõhe.

Me oleme selle kaheosalise allika koostanud selleks, et ühelt poolt käsitleda tõhusalt praktilisi nõudmisi ja teiselt poolt tuvastada nende aluseks olevaid teoreetilisi struktuure ja uskumusi. Kuigi „**Teoorias**” on iseseisev allikas, soovitame lugejatel kasutada seda koos teise osaga „**Praktikas**”, kus on mudelid, praktilised juhised, vahendid ning lisaks viited artiklitele ja muudele allikatele. See allikas aitab ja toetab praktikuid, et neil kujuneks oma arusaam sellest, mis motiveerib neid noori, kellega nad töötavad. Kui nad nii toimivad, avastavad nad oletused, mille nad on enda töö kohta teinud, ja leiavad uusi või alternatiivseid teguviise.

Noorsootöö ei seisa kunagi paigal ning noorsootöö teooria rakendamise ümber käiv üha laienev debatt on valdkonna elujõulisuse ja arengu jaoks ülitähtis. Kirjutanud teose „**Noorsootöö ideed rakendatuna**”, on Centre for Effective Services andnud sellesse debatti oma panuse.

Viited

- Anyon, J. (1994) The retreat of Marxism and socialist feminism. Postmodern and Poststructural theories in education. *Curriculum Enquiry*, 4 (22), 115–133. <http://homes.chass.utoronto.ca/~tkennedy/Courses/38H3/Anyon.pdf>
- Bamber, J. ja Murphy, H. (1999) Youth Work: The possibilities for critical practice, *Journal of Youth Studies*, 2 (2), 227–242.
- Batsleer, J. (2013) *Youth working with girls and women in community settings – a feminist perspective*. Farnham: Ashgate Publishing. 2. väljaanne.
- Batsleer, J. ja Davies, B. (toim.) (2010) *What is youth work?* Exeter: Learning Matters.
- Carr, W. ja Kemmis, S. (1986) *Becoming critical - education, knowledge and action research*. London: Routledge-Falmer. <http://enotez.files.wordpress.com/2011/09/becoming-critical.pdf>
- Cooper, T. (2012) Models of youth work: a framework for positive skeptical reflection. *Youth & Policy*. Nr 10, 98–117.
- Cooper, T. ja White, R. (1994) Models of youth work intervention. *Youth Studies Australia*, 3 (4). 30–35. <http://resourceboxes.flexiblelearning.net.au/demosites/series3/301/content/papers/sixmodels.pdf>
- Eraut, M. (1997) Developing expertise in school management and teaching. Kydd, L., Crawford, M. ja Riches, C. (toim.). *Professional Development for Educational Management*. Buckingham: Open University Press, 37–49.
- Handy, C. (1985) *Understanding Organisations*. Oxford: Oxford University Press.
- Harrison, R. M. (2003) Learning for professional development. Kydd, L., Anderson, L. ja Newton, W. (toim.) *Leading People and Teams, in Education*. Milton Keynes: OU Press.
- liri riiklik noorsootöö kvaliteedistandard 2012. Dublin: laste ja noorte osakond. <http://www.dcy.gov.ie/viewdoc.asp?fn=%2Fdocuments%2Fyouthaffairs%2Fqualityframework.htm&mn=youth&nID=3>
- Merton B. et al. Noorteüksus (2004) *An evaluation of the impact of youth work in England*. London: hariduse ja oskuste osakond.
- Ord, J. (toim.) (2012) *Critical Issues in Youth Work Management*. London ja New York: Routledge.
- Schorr, L. ja Farrow, F. (2011) *Expanding The Evidence Universe: Doing Better By Knowing More*. Washington: sotsiaalpoliitika uuringute keskus. <http://lisbethschorr.org/doc/ExpandingtheEvidenceUniverseRichmanSymposiumPaper.pdf>
- Schorr, L. (2003) Determining “What works” in social programs and social policies: Toward a more Inclusive knowledge base. Laste ümarlaud, The Brookings Institution, veebruar 2003.
- Smith, M. (1988) *Developing Youth Work. Informal education, mutual aid and popular practice*. Milton Keynes: Open University Press.
- Soni, S. (2011) Working with diversity in youth and community work. Exeter: *Learning Matters*.
- Spence, J. (2008) What do you youth workers do? Communicating youth work. *Youth Studies Ireland* 2 (2), 3–18. <http://dro.dur.ac.uk/6426/>
- Spence, J. (2010) Collecting women’s lives: the challenge of feminism in UK youth work in the 1970s and 80s. *Women’s History Review*. 19 (1), 159–176 <http://dro.dur.ac.uk/6413/>
- Tracey, D. ja Hurley, L. (1993) Models of youth work – sociological framework. Dublin: Irish Youth Work Press. <http://www.iywc.ie/wp-content/uploads/2010/05/modelsofyouthwork.pdf>

